

możliwość ponownego pojawu gatunku. Zjawisko takie obserwowano w innych częściach jego zasięgu, np. w Wielkiej Brytanii roślina pojawiła się po około 50-letniej nieobecności (Leach 1988).

Tomasz S. Olszewski i Ryszard Markowski

***Suaeda maritima* (L.) Dumort.**
Sodówka nadmorska

Rodzina: *Chenopodiaceae* – komosowate

Status

W Polsce gatunek wymarły.

Uwagi taksonomiczne

Gatunek zróżnicowany na trzy podgatunki: *Suaeda maritima* subsp. *maritima*, *S. maritima* subsp. *pannonica* (G. Beck) Soó ex P. W. Ball oraz *S. maritima* subsp. *salsa* (L.) Soó in Soó et Jáv. (Ball, Akeroyd 1993). Z europejskich wybrzeży morskich podawany jest podgatunek typowy *S. maritima* subsp. *maritima* (Wisskirchen, Hauepler 1998).

Rozmieszczenie geograficzne

Suaeda maritima ma rozległy zasięg obejmujący Europę, Azję, północną Afrykę, wybrzeża Ameryki Północnej i Południowej oraz Australii. Stanowiska śródlądowe koncentrują się w południowo-zachodniej Azji oraz w południowo-wschodniej Europie. W Europie skupiają się również wzdłuż obrzeży mórz. Na brzegach Bałtyku oraz wzdłuż wybrzeża Norwegii ku wschodowi staje się coraz rzadsza, osiągając północno-wschodni kres zasięgu na terenie Estonii i wschodniej części Norwegii (Hultén, Fries 1986).

Występowanie w Polsce

Wszystkie stanowiska sodówki nadmorskiej podawane dotychczas z obszaru Polski mają charakter historyczny. Ostatnie notowania pochodzą z drugiej połowy XIX w. i z początku XX w. W Polsce rosła na wybrzeżu Bałtyku: u ujścia Świny (Marsson 1869) i Dziwny (Lucas 1860), na solnisku o charakterze śródlądowym w Kołobrzegu (Preuss 1911–1912; okaz w SLTC z 1923 r., za Misiewiczem 1977), na brzegu morskim w Gdańsku-Brzeźnie (Weiss 1825), na placach balastowych w Gdańsku-Nowym Porcie (Abromeit i in. 1898–1940), na Westerplatte (Klinggräff 1880; Lützow 1886) oraz w Krynicy Morskiej (Patz i in. 1850; Abromeit i in. 1898–1940). Jedyne śródlądowe stanowisko podane było w XIX w. z solniska w Ciechocinku (Ascherson, Graebner 1898–1899)

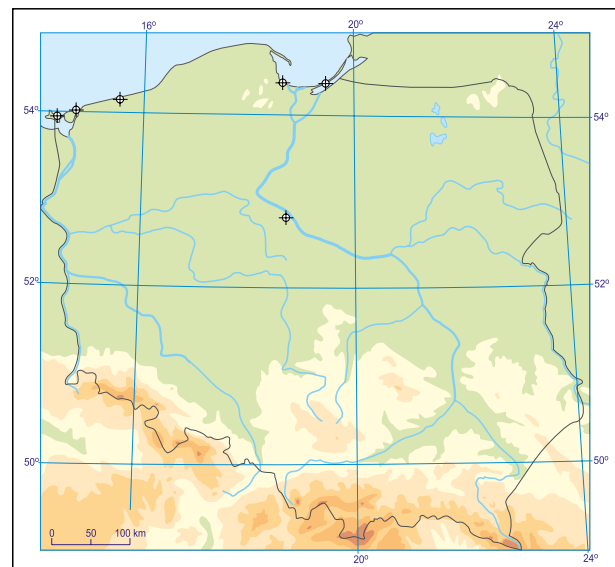
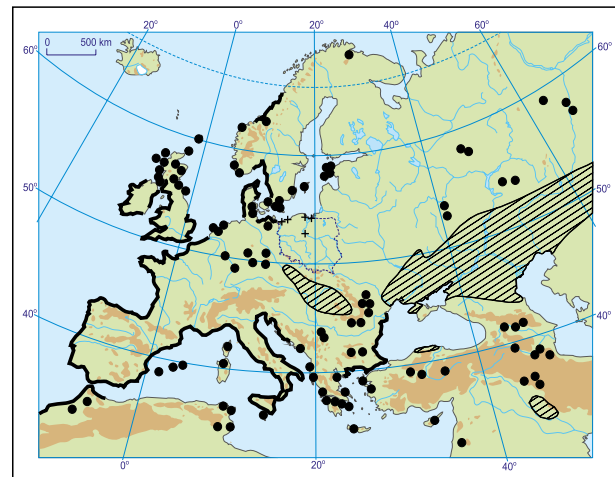
Summary

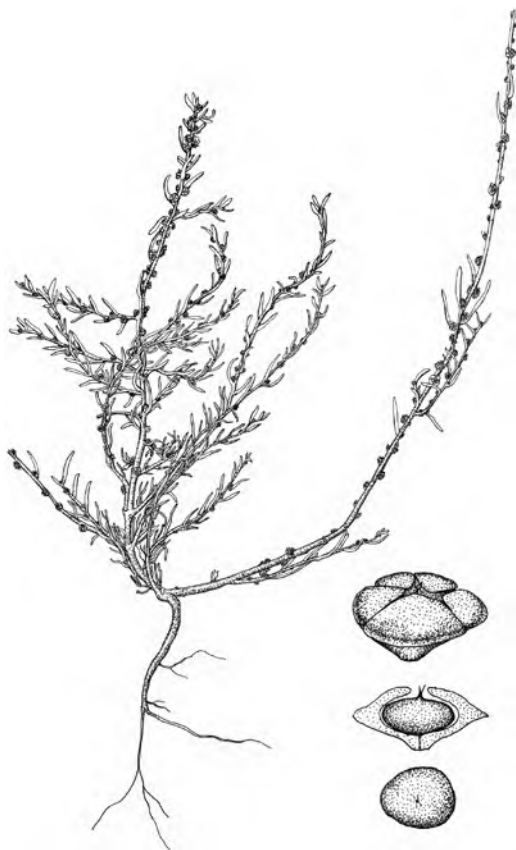
Halimione pedunculata is an extinct species in Poland. It was known from one locality in the environs of Kołobrzeg. The species disappeared from this locality probably after 1911 due to changes in land use. The area was turned into cultivated fields, pastures, allotment gardens and recreation areas, which resulted in the destruction of halophilous vegetation.

i nigdy później niepotwierdzone [Wilkoń-Michalska 1963; Sotek 1989 (1990)]. Wilkoń-Michalska (1963) przypuszcza, że zostało podane błędnie.

Siedliska i fitocenozy

Sodówka nadmorska jest obligatoryjnym halofitem, rośliną słabą konkurencyjnie, o wąskiej skali fitocenotycznej (Piotrowska 1988m). W Europie zasiedla siedliska zasolone, wilgotne, zasobne w związki azotowe, o odczynie obojętnym (Ellenberg 1992). Jest składnikiem

skrajnie ubogich pod względem florystycznym zbiorowisk solniskowych z klasy *Thero-Salicornietea* (Matuszkiewicz 2005). Gatunek odnotowano w Wielkiej Brytanii przy drogach odśnieżanych przy użyciu soli (Scott, Davison 1982).

Morfologia i biologia

Sodówka nadmorska jest rośliną jednoroczną osiągnającą wysokość 20–30(80) cm. Łodyga jest naga, jasnozielona lub sinawa, w okresie jesiennym często lekko czerwona. Liście równowąskie, mięsiste, od spodu wypukłe.

Montia fontana L.

Zdrojek błyszczący

Synonimy: *Montia verna* Necker, *M. minor* C. C. Gmelin, *M. rivularis* C. C. Gmelin

Rodzina: *Portulacaceae* – portulakowate

Status

W Polsce gatunek narażony na wyginięcie. W krajach ościennych: zagrożony w Niemczech (tylko *M. fontana* subsp. *chondrosperma*), w Czechach, Słowacji, na Litwie i w Obwodzie Kaliningradzkim; wyginął na Białorusi.

Podkwiatki błoniaste, krótsze od okwiatu. Kwiaty skupione po 3–15 w kątach liści. Okwiat 5-listkowy; listki zielone, 1–2 mm długości, na szczycie zagięte ku środkowi. Pręcików 5, znamiona 2, krótkie, nitkowate. Nasiona czarne, w zarysie koliste, o mniej lub bardziej wyraźnej siateczkowej skulpturze (Stengl-Rejthar 1992e).

Przyczyny wyginięcia

Występowania sodówki nadmorskiej w naszej florze nie potwierdzono od połowy XX w., mimo prowadzonych badań florystycznych (Piotrowska 1966a; Misiewicz 1976; Bosiacka 1999; Bosiacka, Stachowiak 2007; R. Afranowicz, R. Markowski, T. S. Olszewski, mat. npbl. z lat 2010–2011). Ostatnie jej notowania pochodzą z 1923 r. z Kołobrzegu (okaz w SLTC z 1923 r., za Misiewiczem 1977). Zanik gatunku w Świnoujściu i na wybrzeżu gdańskim związany był z przekształcaniem i niszczeniem jego siedlisk w wyniku zabudowy i umacniania brzegu morskiego, w okolicy Kołobrzegu wskutek osuszenia i zagospodarowania terenu. Nie wyklucza to jednak możliwości pojawiania się rośliny na właściwych dla niej siedliskach w obrębie fitocenozy roślinności solniskowej, takich jak miejsca z niszczoną pokrywą roślinną i odsłanianym nagim podłożem, m.in. w wyniku wymakania roślin trwałych, wydeptywania, buchtowania, a także w okresowo zalewanych słonawą wodą błotnistych obniżeniach terenu w strefie przybrzeżnej.

Renata Afranowicz-Cieślak,
Ryszard Markowski i Tomasz S. Olszewski

Summary

Suaeda maritima has become extinct in Poland. It was noted in the later part of the 19th century and at the beginning of the 20th century. The species occurred in the Baltic coast. It was also reported from one inland location, probably by mistake. The decline of the plant was attributed to habitat destruction due to economic activity, as well as building up and stabilization of the coast.

Umieszczony na europejskiej czerwonej liście roślin naczyniowych i światowej czerwonej liście gatunków zagrożonych IUCN.

Uwagi taksonomiczne

W obrębie *Montia fontana* wydzielane są cztery niższe taksony, różniące się rzeźbą łupiny nasiennej: *M. fontana* subsp. *fontana*, *M. f.* subsp. *chondrosperma* (Fenzl) Walters, *M. f.* subsp. *amportitana* Sennen, *M. f.* subsp. *variabilis* Walters. W Polsce stwierdzano obecność trzech pierwszych podgatunków, niewykluczone jest występowanie także czwartego z nich (Stengl-Rejthar 1992).